

jakim jest integracja migrantów. Zagadnienie to zostało naświetlone wszechstronnie, teoretycznie i praktycznie. Prawdziwie międzynarodowa reprezentacja forum wymiany myśli, jakim był Kongres, zapewniły również wydawnictwu charakter uniwersalny i różnorodny.

Z uwag krytycznych, jakie można zgłosić pod adresem tej pozycji, jest nie zawsze jasny i konsekwentny układ materiałów. Nie wszystkie też prace odznaczają się wysokim poziomem naukowym. Jest to jednak zrozumiałe, gdyż autorami wielu z nich są nie naukowcy, ale pastorałści-praktycy.

Te i inne drobne uwagi, które można by kierować pod adresem autorów i redaktorów wydawnictwa, nie umniejszają w istocie wielkiej wartości omawianego zeszytu i powinien się on znaleźć w rękach tych wszystkich, którzy zajmują się problematyką migracji i duszpasterstwa migracyjnego.

Józef Bakalarz TChr

Alina Erickson - Żerańska. *W pogoni za normalnym życiem*. Sigma Press. Albany, N.Y. 1984. ss. 148.

Książka *W pogoni za normalnym życiem* stanowi zbiór 16 artykułów Aliny Erickson Żerańskiej drukowanych w latach 1960-1983 w prasie polonijnej, głównie w kanadyjskim "Związkowcu" i londyńskich "Wiadomościach". Książka ukazała się z okazji jubileuszu 25 – lecia pracy dziennikarskiej autorki. Alina Żerańska urodzona i wychowana w Warszawie, wykształcenie dziennikarskie zdobyła w Paryżu. Po II wojnie światowej zamieszkała początkowo w Kanadzie, a potem w Stanach Zjednoczonych. Debiutowała artykułami drukowanymi w "Związkowcu", w którym następnie przez ponad 25 lat prowadziła dział kobiecy. Pisała jednocześnie artykuły do innych pism polonijnych: "Ameryka Echo", "Wiadomości", "Nowy Dziennik". Współpracowała z miesięcznikiem "Ameryka", z prasą amerykańską oraz przygotowywała programy radiowe dla Głosu Ameryki. W 1968 r. ukazała się jej pierwsza książka *The Art of Polish Cooking*, a w 1973 następna *Continental Entertaining* (obie wydane w języku angielskim).

Tematyka polonijna twórczości Aliny Żerańskiej poprzez pryzmat spraw codziennego życia (rodzina, gospodarstwo domowe, praca) dociera do istoty problemów emigracyjnego losu – trudności adaptacji do nowego społeczeństwa, konfliktów wewnętrznych i międzypokoleniowych, przemiany postaw wobec wartości starego i nowego kraju zamieszkania, stosunku do tradycji itd. Prezentowana książka jest tego najlepszą ilustracją. Niewątpliwą jej zaletę stanowi – mimo formy fikcji literackiej – autentyzm zdarzeń i przeżyć; autorka czerpie z bagażu własnych wspomnień lub z obserwacji swego otoczenia. Poszczególne szkice składają się na specyficzny, literacki obraz powrześniowej emigracji polskiej lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych w Kanadzie i Stanach Zjednoczonych. Obraz ten nie jest wieloaspektową panoramą emigracji powojennej w Ameryce ze wszystkimi elementami jej życia społecznego, kulturalnego, religijnego. Przeciwnie, autorka koncentruje się na jednostce i rodzinie emigracyjnej, chcąc jakby poprzez ukazanie trudności i kryzysów ich funkcjonowania w nowych warunkach zasygnalizować ogólniejszy problem – kształtowanie się poczucia tożsamości narodowej Polaków na obczyźnie. Jest to problem, którego rozstrzygnięcie stoi nieuchronnie przed każdym emigrantem, niezależnie od okresu i przyczyn wyjazdu z Polski. A. Żerańska prezentując życie emigracji w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych zatrzymuje się z konieczności na etapie początkowym procesu formowania się tożsamości tej grupy emigrantów. Zestawia obok siebie opcje wyboru rozwiązań z ich pozytywnymi i negatywnymi konsekwencjami. Sytuacje zarysowane są z dużą ostrością, nierzadko dramatycznie. Część

bohaterów książki *W pogoni za normalnym życiem* przejawia oznaki niedostosowania psychicznego lub społecznego do nowych warunków i obowiązującego systemu wartości, eksponując w zamian postawy wyniesione z Polski. Niekiedy wynikiem takiego stanu jest życiowe (ideowe i moralne) bankructwo (rozdział Mole, Pogorzelnicy). Często prowadzi to też do konfliktów rodzinnych, których podłożem jest konfrontacja stosunku dwóch pokoleń do zachowania tradycji, języka polskiego, systemu wartości politycznych, moralnych (*Czas na radość, czas na łzy*).

Przykłady powyższe mogą stanowić ilustrację skrajnej postawy tożsamości polskiej, przy czym kategoria "tożsamość polska" jest tu zaczerpnięta z podziału zastosowanego w 1970 r. w badaniach Danuty Mostwin nad polską rodziną emigracyjną w Ameryce¹. W początkowym okresie pobytu na obczyźnie tożsamość polska dominuje, bowiem bardzo silne są jeszcze związki emocjonalne z Polską, niezatarte wspomnienia, mocno nasuwające się porównania z życiem w kraju rodzinnym (stąd cztery pierwsze rozdziały książki ukazują zawartość bagażu tradycji i wartości wyniesionych z Polski).

Inną możliwością wyboru jest przyjęcie tożsamości amerykańskiej. W książce A. Żerańskiej właściwie brak takich postaci. Pojawiają się co prawda dwie sylwetki emigrantów, którzy z powodzeniem, a nawet sukcesem weszli w życie zawodowe i towarzyskie społeczeństwa amerykańskiego, ale ich samoidentyfikacja jako Amerykanów okazuje się nie całkiem jednoznaczna.

Wątkiem, który pojawia się we wszystkich opowiadaniach są trudności samoidentyfikacji narodowej emigrantów polskich. Sugeruje to jak gdyby konieczność znalezienia innej, niż prezentowana przez postacie Żerańskiej drogi określenia swojej przynależności narodowej i kulturowej. Innej, a może bardziej złożonej niż tylko polska czy amerykańska. Próbą przedstawienia tej trzeciej drogi (tożsamości dwutorowej, żeby znów użyć określenia D. Mostwin) są niektóre postawy młodego pokolenia emigrantów – dzieci urodzonych lub wychowanych w Kanadzie czy USA, u których pod wpływem otoczenia rodzi się zainteresowanie wartościami polskimi (*Czas na radość, czas na łzy*). Według wyników cytowanych badań dwutorowość tożsamości jest początkiem powstawania nowej tzw. trzeciej wartości, a więc "formy pośredniej pomiędzy identyfikacją z krajem pochodzenia a identyfikacją z krajem osiedlenia, będącej jednocześnie bardziej zróżnicowaną i wyższą formą ludzkiego rozwoju"². Tak ukształtowane poczucie własnej tożsamości narodowej emigranta eliminuje bardzo przykre, a czasem destrukcyjne poczucie zawieszenia, bycia "między", nienależenia w pełni ani do dawnego, ani do nowego społeczeństwa. Jest więc może tą drogą, którą autorka nazwała w tytule swej książki pogonią za normalnym życiem.

Książka Aliny Żerańskiej nie jest opracowaniem naukowym o emigracji polskiej w Ameryce, trudno więc przykładać naukowe miary do jej oceny. Nie przedstawia np. systematycznej typologii postaw emigrantów. Nie uwzględnia wszystkich czynników mogących kształtować ich poczucie przynależności narodowej np. roli stowarzyszeń i parafii polonijnych, stosunku do starej emigracji ekonomicznej, statusu społecznego i zawodowego emigracji powrześniowej w społeczeństwie amerykańskim, braku łączności (w latach pięćdziesiątych) z Polską itd. Posiada jednak niezaprzeczalne wartości poznawcze, przekazuje w sposób niezwykle bezpośredni i sugestywny wiedzę o życiu wewnętrznym emigrantów polskich, uchwyconą jakby na gorąco, z obserwacji i przeżyć, dziś już może trudnych do odtworzenia.

Jadwiga Plewko

¹ D. Mostwin. *Trzecia wartość*. Lublin 1985.

² Tamże s. 15.